

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี 20131

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์
การออกแบบผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ
คุณยายหังวน (บ้านมาบหม้อ) อย่างมีส่วนร่วม

Product design of community enterprise Hand woven product
Khun yai Nguan (Ban Marb Mor) participatory

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด หนูอิม

600260845

โครงการวิจัยได้รับทุนสนับสนุนจากงบประมาณเงินรายได้
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561
มหาวิทยาลัยบูรพา

6 ม.ค 2563
3863 11

เริ่มบริการ
21 ต.ค. 2563

โครงการ : การออกแบบผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ คุณยายห่วน
(บ้านมาบหม้อ) อย่างมีส่วนร่วม
Product design of community enterprise Hand woven product
Khun yai Nguan (Ban Marb Mor) participatory

ผู้ดำเนินการวิจัย: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด หนูอิม

หน่วยงาน : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ปี พ.ศ. : 2562

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการทำงานร่วมกันเพื่อเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนความคิด ในการพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์ให้เข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ แต่ยังคงภูมิปัญญาและหัตถกรรมท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สถานภาพ ห่วงโซ่คุณค่า และออกแบบผลิตภัณฑ์ การดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ เป็นดำเนินงานผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยทีมวิจัยร่วมกับสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ คุณยายห่วน (บ้านมาบหม้อ) พบว่าสถานภาพของวิสาหกิจชุมชนพิจารณาจากสภาพแวดล้อมภายนอกมีโครงสร้างพื้นฐานที่ดีในการดำเนินการ และได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ สำหรับด้านการให้คำปรึกษา การรับรองสินค้า การจัดอบรม การจัดนิทรรศการ แนะนำการผลิต อุปกรณ์การผลิต การออกแบบผลิตภัณฑ์ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ การจัดการวัตถุดิบ การจัดหาตลาด การหาผู้เชี่ยวชาญ การหาเครือข่าย การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม และการสนับสนุนให้มีการจัดการอย่างครบวงจร วิสาหกิจชุมชนได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐในระดับน้อย ทางด้านห่วงโซ่คุณค่าของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่กระบวนการวางแผน การจัดหาวัตถุดิบ การผลิต การส่งมอบ และการส่งคืนสินค้า ยังต้องมีการปรับปรุงและพัฒนา และการออกแบบผลิตภัณฑ์สามารถดำเนินงานในการสร้างผลิตภัณฑ์ได้เอง ใน 5 ประเภท ได้แก่ ผ้าพื้น แพนชั่น กระเป๋า ของฝาก และของใช้ภายในบ้าน ระดับความพึงพอใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ คุณยายห่วน (บ้านมาบหม้อ) ในภาพรวมอยู่ระดับมาก

คำสำคัญ: การออกแบบผลิตภัณฑ์ ผ้าทอมือ การมีส่วนร่วม

Abstract

This study is a collaboration to connect and exchange ideas in developing the product model to reach the new generation of people but remain wisdom and local handicrafts with the objective to analyze status value chain and product design. This research is conducted through a participatory action research process by the research team together with members of the community group of Grandmother Nguan hand-woven cloth products (Ban Mab Mor) found that the status of community enterprises is considered from the external environment has a good infrastructure to operate and received budget support from the government for consulting product certification, training, exhibition, production equipment introduction, product design, packaging design, raw material management, procurement of markets, finding experts, finding a network, solving environmental problems and support for comprehensive management. Community enterprises are encouraged and supported by government agencies to a lesser extent. On the value chain of community enterprises including the planning process Raw material procurement, production, delivery and return still need to be improved and developed And product design can operate in the creation of products in 5 categories, namely, fabric, fashion, bags, souvenirs and home appliances The level of satisfaction towards the products of community enterprises, hand-woven cloths, Grandmother Nguan (Ban Mab Mor) in the overall picture is very high level.

Keywords: Product design, Hand woven, participatory

กิตติกรรมประกาศ

ขอบคุณภาควิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาที่สนับสนุนด้านงบประมาณต่องานวิจัยครั้งนี้ รวมทั้งรองศาสตราจารย์ภารดี มหาขันธ์ ที่ให้คำแนะนำในการศึกษา และขอบคุณกรรมการวิสาห์กิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ คุณยายห่วน (บ้านมาบหม้อ) ที่ให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	จ
บทที่ 1 บทนำ	
ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย	1
วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	2
ขอบเขตของการวิจัย	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
ระยะเวลาในการทำวิจัย	2
กรอบแนวคิดของโครงการวิจัย	2
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
ทุนทางวัฒนธรรม	3
ห่วงโซ่คุณค่า	4
ประวัติพระพันวัสสาอภัยทศ	5
ชุดในสมัยรัชกาลที่ 5	6
ผ้าทออ่างศิลา	8
การออกแบบธุรกิจแฟชั่น	9
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
บทที่ 3 วิธีการศึกษา	
ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง	13
การเก็บรวบรวมข้อมูล	13
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	14
บทที่ 4 ผลการศึกษา	
สถานภาพของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ)	15
ห่วงโซ่คุณค่าของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ)	16
การออกแบบผลิตภัณฑ์	17
บทที่ 5 สรุปผลและอภิปรายผล	
สรุปผลและอภิปรายผล	31
ข้อเสนอแนะการวิจัย	32
บรรณานุกรม	33

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 ระดับความคิดเห็นที่มีต่อผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ คุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ)

30

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 ชุดแต่งกายในช่วงรัชกาลที่ 5 ตอนกลาง-ตอนปลาย	7
ภาพที่ 2 ลายผ้าทอมือคุณยายหง่วน	9
ภาพที่ 3 การพูดคุยเบื้องต้นกับกรรมการวิสาหกิจชุมชน	18
ภาพที่ 4 การสนทนาแลกเปลี่ยนกับผู้ที่เกี่ยวข้อง	19
ภาพที่ 5 การนำเสนอแนวคิดการออกแบบครั้งที่ 1	19
ภาพที่ 6 การนำเสนอรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีการปรับแก้ ครั้งที่ 2	27
ภาพที่ 7 ขั้นตอนการผลิตที่มีการแก้ไขปัญหาร่วมกัน	27
ภาพที่ 8 นำผลิตภัณฑ์ต้นแบบออกไปแสดงในงาน	28
ภาพที่ 9 ประมวลภาพงานจัดแสดงนิทรรศการ การสนทนาแลกเปลี่ยน และการแสดง ออกแบบผลิตภัณฑ์	29

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ทุนทางวัฒนธรรมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของทุนทางสังคม และเป็นจุดแข็งที่สามารถเชื่อมโยงไปสู่ทุนทางเศรษฐกิจและทุนอันเป็นทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้เป็นพลังขับเคลื่อนการเสริมสร้างการกินดีอยู่ดีมีความสุขร่วมกันของคนในชาติ นอกจากนั้นทุนทางวัฒนธรรมยังเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทุนมนุษย์ของประเทศให้มีความเข้มแข็งอีกทางหนึ่งด้วย การพัฒนาคุณค่าของทุนทางวัฒนธรรมด้วยการสร้างสรรค์ต่อยอดให้เกิดผลิตภัณฑ์และบริการทางวัฒนธรรมอย่างมีคุณค่าทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม (สหวัดน์ แนนหนา, 2555) ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นนับวันมีจำนวนลดลง เนื่องจากการขาดผู้สืบทอดและไม่เป็นที่นิยมของคนรุ่นหลัง ทำให้ลดการผลิตลง ประกอบกับมีการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการผลิตเชิงอุตสาหกรรมส่งผลต่อปริมาณการผลิตที่มากขึ้นและเร็วขึ้น ทำให้ราคาผลิตภัณฑ์มีราคาถูกกว่าการผลิตแบบดั้งเดิม ดังนั้น การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กลับมานิยมอีกครั้ง จำเป็นต้องทำการสร้างผลิตภัณฑ์เหล่านี้ให้เกิดการยอมรับตระหนักถึงคุณค่าและมูลค่าของผลิตภัณฑ์มากขึ้น (สุจินดา เจียมศรีพงษ์ และปิยวัน เพชรหมี่, 2560) โดยต้องนำแนวคิดในการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการบริโภคสินค้า และห่วงโซ่คุณค่าที่ผสมผสานระหว่างเชิงพาณิชย์กับวัฒนธรรม ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนที่เป็นเจ้าของภูมิปัญญากับนักวิชาการที่เข้าไปหนุนเสริมทางวิชาการ เป็นการดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ

ในการศึกษาผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหงวน เป็นการสืบสานตำนานผ้าทอมือระหว่างบ้านปึก-อ่างศิลา เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ในสมัยสมเด็จพระนางเจ้าพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ท่านเสด็จมาประทับที่ตำหนักตึกแดง ตึกขาว ท่านได้นำคนในอ่างศิลาไปเรียนรู้การทอผ้าในวัง ให้ผ้าทอมือลวยลายเพื่อที่จะนำมาสอน การสืบทอดการทอผ้าแบบโบราณในชุมชนบ้านมาบหม้อ มีสองท่าน คือป้าสาย เสริมศรี และยายหงวน เสริมศรี ได้ถ่ายทอดความรู้และทักษะให้แก่ลูกหลาน สำหรับความภาคภูมิใจของกลุ่มผ้าทอมือได้เข้าเฝ้าสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จำนวนสามครั้ง ทำให้เกิดแรงบันดาลใจที่จะอนุรักษ์สืบสานผ้าทอมือ โดยที่มิ่งบประมาณของโครงการพระราชริฐเข้ามาสนับสนุนผ่านกองทุนหมู่บ้านมาบหม้อ ทำให้มีการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2560 โดยใช้ชื่อ “ผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหงวนบ้านมาบหม้อ” หลังจากนั้นได้มีหน่วยงานต่างๆเข้ามาสนับสนุนการดำเนินงาน พบว่าประเด็นที่ทางวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหงวน (บ้านมาบหม้อ) ได้ประสบปัญหาในส่วนที่เกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าทอมือ โดยเฉพาะที่ผลิตภัณฑ์ที่จะตอบสนองกับความต้องการของกลุ่มคนที่วัยได้ ดังนั้นจำเป็นต้องมีการศึกษาที่เน้นการออกแบบผลิตภัณฑ์ ที่สมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถดำเนินการเองได้ในทุกขั้นตอนและมีส่วนร่วมในการพัฒนา

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สถานภาพของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ)
2. เพื่อวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ)
3. เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์จากวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ)

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตเชิงพื้นที่ : เลือกวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ)
2. ขอบเขตเชิงวิชาการ : ประเด็นต้นทุนทางวัฒนธรรม ทางสังคม ทางเศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ประเด็นห่วงโซ่คุณค่า และการออกแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าทอมืออย่างมีส่วนร่วม

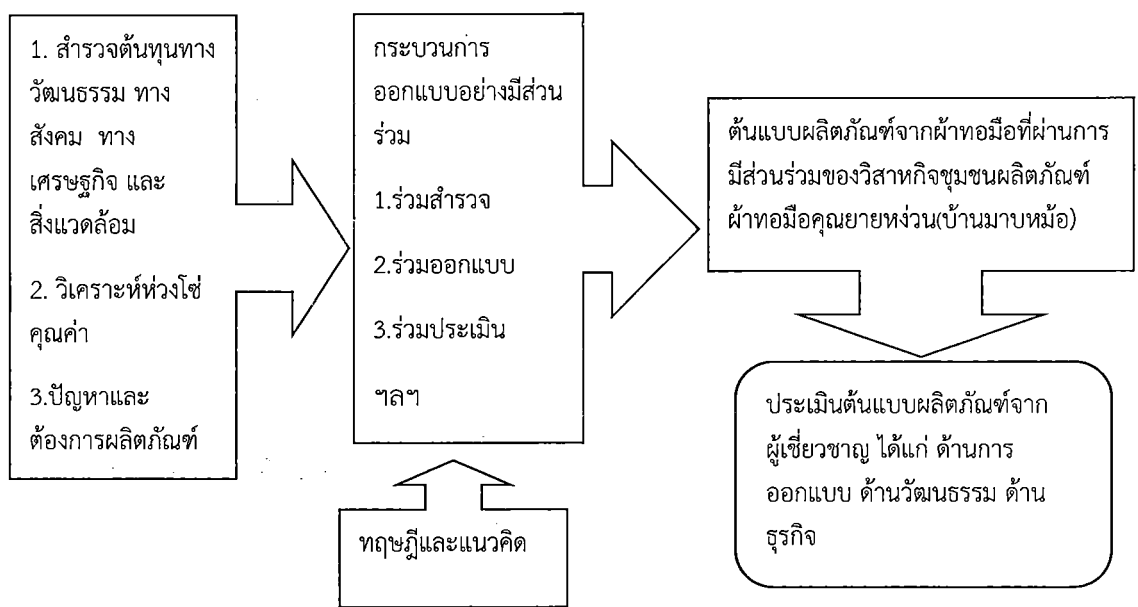
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การเผยแพร่ในวารสาร
2. วิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ) นำต้นแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาและส่งเสริมเชิงพาณิชย์

ระยะเวลาในการทำวิจัย

ระยะเวลาในการทำวิจัย 12 เดือน นับตั้งแต่วันที่ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการ (วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2561 ถึงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2562)

กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

ทุนทางวัฒนธรรม

การนำทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างคุณค่าทางสังคมและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ เป็นกระบวนการสร้างองค์ความรู้และต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะ และส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์รวมทั้งการพัฒนาองค์ความรู้และต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะ เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน ขั้นตอนในการออกแบบผลิตภัณฑ์จากทุนทางวัฒนธรรม

1. การรวบรวมข้อมูลที่เป็นทุนทางวัฒนธรรม
2. การค้นหาความคิดรวบยอดของทุนทางวัฒนธรรมที่จะนำมาใช้ออกแบบ
3. การร่างแบบ สร้างลายจากอัตลักษณ์
4. การพัฒนาลายให้มีความเหมาะสมกับการผลิต
5. การร่างแบบและออกแบบผลิตภัณฑ์
6. การลงกระดาษกราฟ กำหนดขนาด สี และวางตำแหน่งก่อนนำไปผลิตเป็นผืนผ้า
7. ส่งให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้ประดิษฐ์สิ่งของตามแบบ และติดตามจนได้ชิ้นงาน
8. การแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ (สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าทอ)
9. การประเมิน และปรับปรุงแก้ไข
10. การจัดทำข้อมูล และจัดแสดงผลิตภัณฑ์

การผลิตสินค้าที่เป็นวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของกลุ่มงานหัตถกรรมคุณค่าในงานผ้าทอ ประกอบด้วยวัสดุแบบคุณภาพ รูปแบบของเครื่องนุ่งห่ม สีสันที่มีความหมายอันลึกซึ้ง ลวดลายที่สืบทอดตามวิถีความเป็นอยู่กับความหมายตามความเชื่อเรื่องราวที่ถูกสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ทั้งหมดคือคุณค่าที่ควรอนุรักษ์แต่ด้วยในยุคปัจจุบัน ผู้บริโภคสามารถเข้าใจความต้องการต่อสินค้าเพื่อรองรับกับพฤติกรรม การสร้างสรรค์คุณค่า (Value Creation) กลยุทธ์สำคัญในการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันให้แก่ธุรกิจ ในยุคที่ต้องขับเคลื่อนด้วยทุนสมอง สติปัญญา และความคิดสร้างสรรค์ ผลิตภัณฑ์ แทนการแข่งขันด้วยการใช้ความได้เปรียบด้านวัตถุดิบ แรงงาน และความสามารถในการผลิต การสร้างสรรค์คุณค่า (Value Creation) กระบวนการที่ให้ความสำคัญกับผู้บริโภค ด้วยการเพิ่มคุณค่า ซึ่งได้มาจากทุนสร้างสรรค์ต่างๆ เช่น ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ทรัพยากรธรรมชาติ นวัตกรรม หรือเทคโนโลยี เข้าไปในผลิตภัณฑ์หรือบริการ และทำให้เกิดความนิยม การยอมรับจากผู้บริโภค ซึ่งข้อมูลทั้งหลายเหล่านี้จะสามารถให้ข้อมูลแก่นักออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างชิ้นงานเพื่อตอบสนองผู้บริโภคในวงกว้าง นอกเหนือจากนั้นการสร้างคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์คุณค่าที่อยู่ในผ้าผืนสู่คุณค่าการแปรรูปเป็นสินค้าเพื่อสร้างรายได้ให้กับกลุ่มงานหัตถกรรม สิ่งที่กำลังเกิดขึ้นจากประเด็นเหล่านี้สามารถสร้างประโยชน์ให้กับกลุ่มงานหัตถกรรมทั่วประเทศด้วยข้อมูลจากภาคสนาม งานวิจัย และความหมายที่นักทฤษฎีได้นิยาม เพื่อเชื่อมโยงความจริงเพื่อต่อลมหายใจให้กับกลุ่มผู้สืบทอดงานหัตถกรรมให้คงอยู่ต่อไปในยุคปัจจุบันอย่างยั่งยืน (กรชนก บุญทร. มปป)

ห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain)

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2558) ได้กล่าวว่าห่วงโซ่คุณค่าเป็นขั้นตอนของกระบวนการสร้างคุณค่าที่ต่อเนื่องกันเป็นทอดๆ เหมือนห่วงโซ่ของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกัน เพื่อสร้างประโยชน์สุดท้ายเป็นการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์หรือบริการ เพื่อนำส่งต่อไปให้กับลูกค้า หรือผู้รับบริการ การกระทำในแต่ละขั้นตอนล้วนมุ่งที่จะตอบสนองความต้องการของปลายน้ำ และสร้างความได้เปรียบ ในเชิงการแข่งขัน เปรียบเสมือนการ “ดึง” (Pull) ให้กระบวนการทั้งหมดเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองปลายทางคือลูกค้าหรือ ผู้รับบริการ ทฤษฎีห่วงโซ่คุณค่า(Value Chain) โดยไมเคิล อี. พอร์เตอร์ (Michael E. Porter) นี้ เป็นการมองหาและการสร้างโอกาสในการแข่งขันด้วยการวิเคราะห์ทุกขั้นตอนและกระบวนการที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ถึงปลายน้ำ ซึ่งสามารถดำเนินการเป็นขั้นตอนดังนี้ กำหนดเป้าหมายหรือผลลัพธ์ปลายทางที่ต้องการ กำหนดกิจกรรมหลักที่จะต้องเกิดขึ้นเพื่อบรรลุตามเป้าหมายหรือผลลัพธ์ที่วางไว้ และกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมลงในกิจกรรมหลัก (Primary Activities) หรือกิจกรรมเสริม (Support Activities) เพื่อสร้างคุณค่า (Value Creation) และความได้เปรียบในการแข่งขัน (Competitive Advantage) ให้กับ ตัวผลิตภัณฑ์ ซึ่งทำได้ใน 2 ลักษณะคือ การสร้างความได้เปรียบโดยการสร้างความแตกต่าง (Differentiation Leadership) และการสร้างความได้เปรียบในด้านต้นทุน (Cost Leadership)

การสร้างสรรคคุณค่า (Value Creation) กลยุทธ์สำคัญในการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันให้แก่อุรกิจ ในยุคที่ต้องขับเคลื่อนด้วยทุนสมอง สติปัญญา และความคิดสร้างสรรค์ แทนการแข่งขันด้วยการใช้ความได้เปรียบด้านวัตถุดิบ แรงงาน และความสามารถในการผลิต ตามแนวคิดเดิมของระบบเศรษฐกิจอุตสาหกรรมการผลิตจำนวนมาก (Mass Production) ซึ่งกำลังหมดสมัยไม่สามารถแข่งขันได้ในปัจจุบัน การสร้างสรรคคุณค่า หรือ Value Creation มีความแตกต่างจาก Value Added ซึ่งเป็นคำที่คุ้นเคยกันมานานทั้งในด้านความหมายและแนวคิด

Value Creation คือกระบวนการที่ให้ความสำคัญกับผู้บริโภค ด้วยการเพิ่มคุณค่า ซึ่งได้มาจากทุนสร้างสรรค์ต่างๆ เช่น ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ทรัพยากรธรรมชาติ นวัตกรรม หรือเทคโนโลยี เข้าไปในผลิตภัณฑ์หรือบริการ และทำให้เกิดความนิยม การยอมรับจากผู้บริโภค Value Added เน้นการเพิ่มมูลค่า เข้าไปในแต่ละขั้นตอนของ Value Chain ซึ่งเป็นเรื่องของผู้ประกอบการมากกว่าผู้บริโภค การยกระดับคุณค่า (Value Up) เป็นกระบวนการในการสร้างสรรค์คุณค่า (Value Creation) อันจะนำไปสู่มูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์หรือบริการ ช่วยยกระดับความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจให้สูงขึ้น สร้างภูมิคุ้มกันจากการลอกเลียนแบบและการตัดราคารวมทั้งปรับตำแหน่งของธุรกิจสู่ตำแหน่งที่สามารถเป็นผู้กำหนดราคาได้ตามความเหมาะสม นำมาซึ่งรายได้และผลกำไรที่เพิ่มขึ้น

การยกระดับคุณค่าให้ความสำคัญกับการค้นหาคุณค่าที่แท้จริงของทุนหรือจุดแข็งของผู้ประกอบการ นำมาสร้างสรรค์ให้เกิดความโดดเด่น แตกต่าง ทั้งในด้านรูปทรง ความสวยงาม ประโยชน์ใช้สอย หรือการตอบสนองอารมณ์ความรู้สึก โดยมุ่งสร้างความพึงพอใจและตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายทั้งความต้องการพื้นฐานและความต้องการเฉพาะที่ยังไม่เคยได้รับการตอบสนอง (Unmet Demand) ความสำเร็จของการยกระดับคุณค่า อยู่ที่การสร้างความสมดุลที่ดีระหว่างสิ่งที่เกิดขึ้นเป็น “คุณค่าเพิ่ม” ที่ผู้บริโภคจะได้รับ และ “มูลค่าเพิ่ม” ที่ผู้ประกอบการคาดหวัง อันจะนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาธุรกิจที่ยั่งยืนต่อไป

สิ่งที่แตกต่างกันระหว่างห่วงโซ่อุปทานและห่วงโซ่คุณค่า ห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ที่เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าหรือบริการโดยการมองและวิเคราะห์ถึง กระบวนการที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่เริ่มกระบวนการจัดหาวัตถุดิบจนถึงการนำส่งสินค้าถึงมือผู้บริโภคคนสุดท้าย ซึ่งจะมุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์ในแต่ละกระบวนการเพื่อหาช่องทางในการสร้างมูลค่า (Value Creation) ให้กับสินค้า เพื่อให้ผู้บริโภค เกิดความพึงพอใจ มีความต้องการและยินยอมที่จะจ่ายเงินซื้อเพราะผู้บริโภคมองว่าคุ้มค่าและได้ประโยชน์รวมถึง ความพอใจจากสินค้า นั่นคือ เน้นความพึงพอใจจากผู้บริโภคหรือผู้ซื้อผลิตภัณฑ์เป็นหลักในการสร้างมูลค่า ห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) จะมุ่งเน้นในเรื่องของประสิทธิภาพในการจัดหาวัตถุดิบ การผลิตสินค้า การจัดเก็บและการนำส่งสินค้าให้ถึงมือผู้บริโภคคนสุดท้าย ในความเป็นจริงแล้ว ห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) และห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) นั้นไม่ใช่มุมมองที่ขัดแย้งกัน แต่เป็นมุมมองที่เสริมซึ่งกันและกัน โดยเป็นการมองกระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสินค้าหรือบริการเพื่อออกสู่ตลาดไปยังผู้บริโภค โดยมุมมองห่วงโซ่อุปทานมองในเรื่องของการผลิตไปยังผู้บริโภค และมุมมองห่วงโซ่คุณค่า มองที่คุณค่าและสิ่งที่ได้รับตอบแทนและย้อนกลับมายังต้นน้ำ ซึ่งทั้งสองห่วงโซ่นั้นก็ทับซ้อนกระบวนการต่างๆ ที่จำเป็นในการดำเนินการเหมือนกัน ดังนั้นการที่ผู้บริหารระดับสูงจะนำหลักการทั้งสองนี้ไปใช้ในการกำหนดกลยุทธ์เพื่อตั้งศักยภาพของอุตสาหกรรมท้องถิ่นให้มีมูลค่าสูงขึ้น หรือพัฒนาการบริการภาครัฐในภารกิจงานของท่าน จะเพิ่มโอกาสที่จะทำให้เกิดความสำเร็จและเป็นที่ชื่นชมแก่ประชาชนและผู้ให้บริการได้มากขึ้น

Kotler (2009) กล่าวว่า ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) เป็นเครื่องมือทางการตลาดที่สามารถควบคุมได้ ซึ่งกิจการผสมผสานเครื่องมือเหล่านี้ให้สามารถตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจให้แก่กลุ่มลูกค้าเป้าหมาย ส่วนประสมการตลาด ประกอบด้วยทุกสิ่งทุกอย่างที่กิจการใช้เพื่อให้มีอิทธิพลโน้มน้าวความต้องการผลิตภัณฑ์ของกิจการ ส่วนประสมการตลาดแบ่งออกเป็นกลุ่มได้ 4 กลุ่ม ดังที่รู้จักกันว่าคือ “4 Ps” อันได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) การจัดจำหน่าย (Place) และการส่งเสริมการขาย (Promotion)

ประวัติพระพันวัสสาอภัยกษัตริย์ราชินี

สมเด็จพระนางเจ้าสว่างวัฒนาพระบรมราชเทวีในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จมาประทับรักษาพระองค์อยู่ที่พระตำหนักศรีราชา พระองค์ทรงสนพระทัยงานทอผ้าเป็นทุนอยู่แล้วเมื่อทรงสดับกิตติศัพท์ความโดดเด่นของผ้าทออ่างศิลา จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งหูกทอผ้าขึ้นที่พระตำหนักศรีราชาและนำช่างทอผ้าชาวอ่างศิลามาถวายการสอนจนทรงทอได้ด้วยพระองค์เอง ผ้าที่ทอระหว่างที่ประทับอยู่ ณ พระตำหนักศรีราชา เป็นผ้าพื้น เมื่อทอแล้วโปรดเกล้าฯ ให้นำออกจำหน่าย ต่อมาเมื่อสมเด็จพระบรมราชเทวีมีพระพลานามัยดีขึ้น จึงเสด็จพระราชดำเนินกลับไปประทับ พระตำหนักสวนหงส์ ในพระราชวังดุสิต พระองค์ได้โปรดเกล้าฯ ให้นำหูกทอผ้าจากพระตำหนักศรีราชา กลับไปด้วย ให้ทอผ้าจำหน่ายต่อไป ปรากฏว่าขายดีมากจึงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งหูกเพิ่มขึ้นเป็น 4 หูก แล้วทรงจัดรูปงานขึ้นเป็น “กองทอ”

ผ้าทออ่างศิลาได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระบรมราชเทวี ส่งเสริมสืบสานและพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งรูปแบบ เทคโนโลยีการทอ วัสดุ (วัตถุดิบที่นำมาใช้ทอ) จนเป็นผ้าทอที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางในหมู่ชนชั้นสูง สมัยนั้น กล่าวกันว่า ราชสำนักในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) นับแต่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโดยลำดับมาต่างนิยมซื้อผ้าทอจากตำหนักสวนหงส์มาใช้ตัดเย็บเครื่องทรง ภูษานานาชนิด ด้วยเหตุนี้ผ้าทออ่างศิลา ได้ชื่อ

ว่าเคยเป็นผ้าทรงของพระมหากษัตริย์ด้วยพระมหากษัตริย์คุณของสมเด็จพระศรีสวรินทราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า (สมเด็จพระบรมราชเทวี ณ ศรีราชา) ที่ทรงสืบสาน ส่งเสริมและพัฒนาผ้าทอจนได้รับการยกย่องว่าเป็นงานหัตถศิลป์ที่ประณีต งดงาม และได้รับเกียรติให้เป็นผ้าทรงของพระมหากษัตริย์ เหตุนี้เองจึงต้องการรำลึกถึงพระมหากษัตริย์คุณของพระองค์ และต้องการทำให้เห็นถึงประวัติอันทรงคุณค่าของผ้าทอยายหงวน บ้านมาบหม้อจึงเกิดเป็นแรงบันดาลใจในคอลเลคชั่นนี้ (การตี มหาจันทร์ และนันท์ชญา มหาจันทร์.2558)

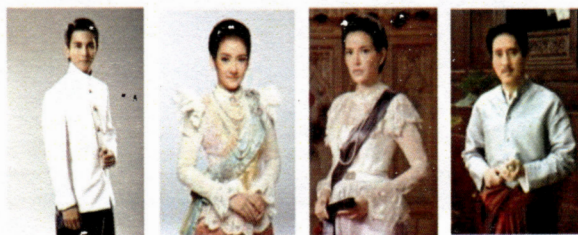
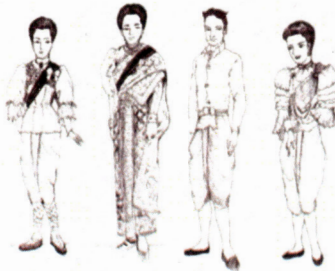
ชุดในสมัยรัชกาลที่ 5

เริ่มจากการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาโครงสร้างของชุดใช้มีความทันสมัยและเหมาะสมกับวิถีชีวิตของคนในยุคปัจจุบันมากขึ้น โดยนำเอาแรงบันดาลใจจากการแต่งกายของพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า และโครงสร้างชุดไทยในรัชกาลที่ 5 อันงดงาม ซึ่งถือเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงการแต่งกายของคนไทย ที่มีการนำแบบอย่างการแต่งกายของชาวยุโรปกลับมาประยุกต์ใช้ในประเทศไทย เกิดการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมตะวันตกและตะวันออก

การแต่งกายสมัยรัชกาลที่ 5 ตอนกลาง

การแต่งกายสมัยรัชกาลที่ 5 ตอนปลาย

ภาพที่ 1 ชุดแต่งกายในช่วงรัชกาลที่ 5 ตอนกลาง-ตอนปลาย

ที่มา : www.human.cmu.ac.th/home/hc/ebook/006216/006216-03.pdf

ผู้หญิงจะนุ่งผ้าจีบไว้ชายพกแต่หากมีงานพิธีก็ยังคงให้นุ่งโจงกระเบนอยู่ สวมเสื้อแบบ ตะวันตกแขนยาว ตันแขนพองแบบหมุ่แฮม ปกคอตั้ง มีผ้าแพรหรือผ้าห่มสไบเฉียงทับตัวเสื้ออีกที ในช่วงปลายผู้หญิงจะนุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อแพรไหม ลูกไม้ ตัดแบบตะวันตก แขนยาว พองฟู เอว เสื้อี๋เข้ารูป มีการคาดเข็มขัดหรือสายห้อยนาฬิกา มีสายสะพายผ้าแพร สวมถุงเท้ามีลวดลาย และ รองเท้าส้นสูงให้ไว้ผมทรงดอกกระพุ่ม และมักนิยมเครื่องประดับมุกสายสร้อยหลายชั้น

ส่วนผู้ชายฝ่ายพลเรือนจะมีเครื่องแบบเต็มยศ เป็นเสื้อแพรสีกรมท่า ปักทองที่คอและที่ข้อมือ เวลาปกติจะสวมเสื้อคอปิด ผูกผ้าพันคออย่างชาวตะวันตก นุ่งผ้าไหมสีน้ำเงินแก่ สวมหมวกเฮลเม็ต (Helmet) สวมถุงเท้าขาวและรองเท้าน้ำสีดำน และในช่วงปลายผู้ชายจะนุ่งกางเกงแบบฝรั่ง แทนโจงกระเบน สวมหมวกกะโล่ ข้าราชการจะแต่งเครื่องแบบเหมือนอารยประเทศ

ผ้าทออ่างศิลา

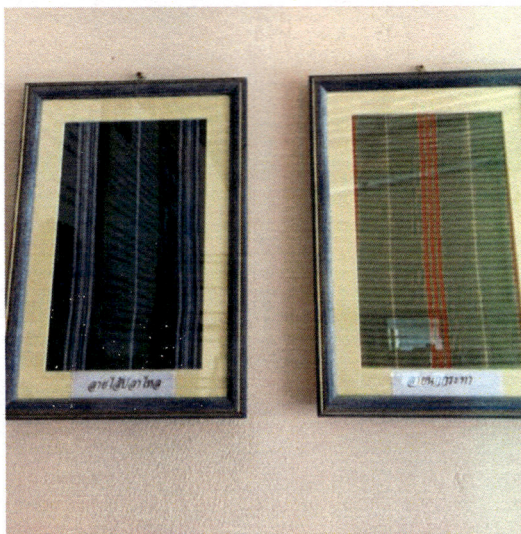
กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอมือคุณยายหงวน บ้านมาบหม้อเป็นการสืบสานตำนานผ้าทอมือระหว่างบ้านปึก-อ่างศิลา เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เดิมผ้าทออ่างศิลาเป็นผ้าพื้นไม่มีลวดลาย คุณเขาวลี เลขาสมเด็จพระเทพ ท่านเล่าให้คุณยายหงวนฟังไว้ว่า ครั้งที่สมเด็จพระพันวสาอัยยิกาเจ้าท่าน เสด็จมาประทับที่ตำหนักดึกขาว ดึกแดง ท่านได้นำ คนในอ่างศิลาไปเรียนรู้การทอผ้าในวัง ให้ผ้าทอมือลวดลายเพื่อที่จะมาสอน การสืบทอดการทอผ้าแบบโบราณ เหลือผู้เฒ่าผู้แก่ในบ้านมาบหม้อ เพียง 2 ท่าน คือ ป้าสาย เสริมศรี (ป้าไอ้) และยายหงวน เสริมศรี ได้ถ่ายทอดความรู้จากตำนานบอกเล่า และลงมือปฏิบัติจริงเป็นผลให้ลูกหลานพัฒนาทักษะฝีมือมาจนบัดนี้

4 ธันวาคม 2546 ป้าไอ้ เป็นตัวแทนจังหวัดชลบุรีในโครงการถักร้อยดวงใจมหารัชมงคลผ้าไทยเทิดไท้องค์ราชินี ทอลายพิกลครั้งซีก สีฟ้าสลับขาวเหลือง และได้จดทะเบียนขึ้นเป็นสินค้า OTOP ระดับ 3 ดาว ของตำบล

พวกเรามีความภูมิใจที่ได้เข้าเฝ้าพระเทพ ถึง 3 ครั้ง ครั้งแรก วันที่ 30 พฤษภาคม 2550 ป้าไอ้ เสริมศรี ทอผ้าให้สมเด็จพระเทพฯทอดพระเนตร ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติ (ตึกขาวดึกแดง) จากนั้นวันที่ 29 พฤศจิกายน 2553 ป้าไอ้ เสริมศรี เสียชีวิตลง จึงเหลือผู้สืบทอดคนสุดท้ายของบ้านมาบหม้อ คือ คุณยายหงวน ครั้งที่ 2 วันที่ 19 มีนาคม 2556 สมเด็จพระเทพ เสด็จ งานเฉลิมฉลองวาระ 150 ปี พระราชสมภพสมเด็จพระพันวสาอัยยิกาเจ้า ที่โรงพยาบาลสมเด็จพระ ณ ศรีราชา ครั้งนี้ คุณยายหงวนเข้าเฝ้า สมเด็จพระเทพฯ เพื่อให้ท่านประทานสัมภาษณ์ และทอดพระเนตร ผ้าทอแบบดั้งเดิมของอ่างศิลา-บ้านมาบหม้อ ครั้งที่ 3 วันที่ 22 เมษายน 2559 สมเด็จพระเทพ เสด็จมาวางศิลาฤกษ์อาคารไวยอนิเวศน์ ที่โรงพยาบาลสมเด็จพระ คุณยายหงวน และคณะได้เข้าเฝ้าอีกครั้ง เพื่อนำผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากผ้าทอไปแสดง ในครั้งนี้คุณยายหงวนได้ถวายผ้าทอมือ ตาสมุกสีม่วงแด่สมเด็จพระเทพด้วย จากนั้นคุณยายหงวน เสริมศรี ได้เสียชีวิตลง เมื่อ 6 มิถุนายน 2559

ลักษณะพิเศษของผ้าทออ่างศิลา ที่ไม่เหมือนพื้นที่อื่นๆ คือ กรรมวิธีการย่ำข้าวสุกในขั้นตอนการเตรียมด้าย แล้วใช้กาบมะพร้าวแปลงเส้นด้ายให้หมดขน เมื่อนำด้ายไปทอผ้าให้เนื้อผ้าที่ออกมา แน่น เนียน เรียบ ไม่มีขน ใส่สบาย รีดแล้วสวย เหนียว ทนทาน (จักรกริสน์ บัวแก้ว.วารสารฉบับพิเศษครบรอบ 10 ปี)

ลวดลายของผ้าทอมือคุณยายหงวนลายดั้งเดิมจะมีทั้งหมด 13 ลาย จากนั้นนำมาประยุกต์ใช้แล้วแต่ลวดลายในแต่ละผืน เอกลักษณ์จะอยู่ลายเป็นทางตรง ไม่ได้เป็นทางขวางเหมือน ผ้าขาวม้าของภาคอีสาน ซึ่งทางภาคอีสานจะใช้ลายขัดเป็นตาใหญ่ แต่ของเรานำลวดลายดั้งเดิม ที่มีมาใช้ในการขัด จะได้เป็นตาเล็กและลวดลายเฉพาะ

ภาพที่ 2 ลายผ้าทอมือคุณยายหงวน

การออกแบบธุรกิจแฟชั่น

จากการศึกษาการสร้างแบรนด์และการใช้ความคิดสร้างสรรค์ของผู้ประกอบการแฟชั่นไทย ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ประกอบการ พบว่า การสร้างแบรนด์แฟชั่นไทย มีการใช้ความคิดสร้างสรรค์ เพื่อสร้างอัตลักษณ์ของแบรนด์เชื่อมโยงกับการสร้างมูลค่าของสินค้า อัตลักษณ์ของแบรนด์แต่ละแบรนด์ก็มีความแตกต่างกันออกไป แต่อยู่ภายใต้เงื่อนไขตามค่านิยมที่สำคัญ คือ การมีรสนิยมที่ดีในการแต่งกาย อัตลักษณ์ของแบรนด์ที่แข็งแรง โดดเด่นและชัดเจน คือ ส่วนสำคัญที่ช่วยสร้างจุดแข็งให้แบรนด์ครองใจกลุ่มลูกค้าเป้าหมายไว้ได้ (ตรหนักจิต ยุตยรรจง, 2559)

โดยทั่วไปแล้วแนวคิดการออกแบบเสื้อผ้าที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในการธุรกิจแฟชั่น มักได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ เน้นแนวคิดสร้างสรรค์เป็นหลัก (Fashion design) เป็นการออกแบบที่ส่วนใหญ่ทำขึ้นเพื่อโชว์แนวคิด มีความเป็นเอกลักษณ์สูง แต่อาจไม่เหมาะสมกับการใช้สวมใส่เลย และมักพบว่าเป็นไปได้ยากในแง่ของการจัดทำเพื่อจำหน่าย อันเป็นผลมาจากตัวผู้ออกแบบที่ได้รับการสอนให้พยายามแสดงแนวคิดจากแรงบันดาลใจ แต่ขาดการทำความเข้าใจถึงหลักการชี้วัดสำคัญบางประการ การออกแบบประเภทนี้เหมาะสมกับการทำเสื้อผ้าโชว์เพื่อแสดงความสามารถในการสร้างสรรค์ของนักออกแบบ แต่ไม่เหมาะสมกับการจัดทำเป็นเสื้อผ้าเพื่อจำหน่าย (Ready Made Clothes) ซึ่งจะเห็นได้จากการโชว์ผลงานออกแบบของนักเรียนนักศึกษาจากสถาบันต่างๆ และตามงานประกวดการออกแบบ เป็นต้น เน้นแนวคิดการวิเคราะห์เพื่อการค้า (Ready Made Clothing Design) เป็นหลักการออกแบบเสื้อผ้าเพื่อจำหน่าย ที่มีกระบวนการคิดตามหลักการจัดทำสินค้า โดยแบ่งประเด็นเป็น 3 หมวดใหญ่คือ หมวดที่ 1 ความเป็นไปได้ด้านการขาย หากนิยามของการออกแบบเสื้อผ้า คือ การสร้างสรรค์รูปแบบเสื้อผ้าแบบใหม่ซึ่งความแปลกใหม่ของรูปแบบเกิดขึ้นจากแนวคิดใดๆ ก็ได้ ไม่มีอะไรเป็นไปไม่ได้ในโลกของความคิดสร้างสรรค์ แต่ถ้าเป็นการออกแบบเสื้อผ้าเพื่อทำขาย ผู้ออกแบบควรคำนึงถึง Fashion Trend และพิจารณารูปแบบเสื้อผ้าให้มากขึ้นว่า จะขายได้ไหม และใครจะซื้อ เป็นสิ่งสำคัญที่สุด หมวดที่ 2 ความเป็นไปได้ด้านการตัดเย็บและการผลิต ขณะที่การออกแบบเสื้อผ้าเพื่อทำการโชว์นั้นจะตั้งต้นจากแนวคิด การออกแบบเพื่อทำขายก็จะตั้งต้นจากวัตถุดิบ

อันเป็นเรื่องที่ผู้ออกแบบต้องเรียนรู้เป็นพื้นฐานก่อนเสมอ ว่าการออกแบบเสื้อผ้าของคุณจะใช้วัตถุดิบอะไรบ้าง และมีเครื่องจักรที่จะรองรับหรือไม่ ประเด็นนี้ยังรวมไปถึงเรื่องของช่างที่มีฝีมือทักษะเพียงพอที่จะตัดเย็บหรือไม่ใช้เวลาในการผลิตมากน้อยแค่ไหน เหล่านี้ถ้าออกแบบมาแล้วผลิตหรือจัดทำไม่ได้ การออกแบบก็เปล่าประโยชน์หมวดที่ 3 ความเป็นไปได้ด้านต้นทุน ต้นทุนหลักของเสื้อผ้าก็คือวัตถุดิบหรือผ้า ด้ายที่ใช้ในการเย็บ รวมไปถึงค่าแรงในการตัดเย็บ เป็นสิ่งที่ผู้ออกแบบควรคำนวนให้ถี่ถ้วนเกี่ยวกับเรื่องต้นทุนในการผลิตเสื้อผ้าแต่ละตัวเพราะถ้ามีต้นทุนสูงเกินไป ขายแล้วไม่ได้กำไร ก็เปล่าประโยชน์เช่นกัน

ด้วยหลักเกณฑ์และกระบวนการคิดเหล่านี้ ที่จะสรุปย่อๆ ก็คือ “ทุนได้ ผลิตได้ และขายได้” นั้นเป็นวิธีคิดของนักออกแบบสินค้ามีอาชีพซึ่งมีประสบการณ์ผ่านการลองผิดลองถูก จนได้หลักแนวคิดที่มีแบบแผน และช่วยให้การออกแบบเสื้อผ้าได้ผลงานที่ผสมผสานแนวคิดสร้างสรรค์ และมีความทันสมัย เหมาะสมต่อการนำไปจัดทำเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูปหรือสามารถนำแบบที่ได้ไปจัดทำเป็นเสื้อผ้าเพื่อการค้าได้ทันที สำหรับการสื่อสารของแบรนด์กับลูกค้าแบ่งตามลักษณะระดับสินค้าและกลุ่มผู้บริโภค เน้นกลุ่มผู้บริโภคระดับบน จะสื่อสารแบรนด์โดยให้ความสำคัญกับการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า เนื่องจากมีกลุ่มไม่มาก แต่มูลค่าในการใช้จ่ายสูงดังนั้นเจ้าของแบรนด์ควรมีความใส่ใจและให้ความสำคัญกับลูกค้าในทุกรายละเอียด ตั้งแต่ การออกแบบ วัสดุที่ใช้การนำเสนอสินค้ารวมถึงการบริการ เน้นกลุ่มผู้บริโภคระดับกลาง การสื่อสารของแบรนด์จึงมีความหลากหลาย เช่น การตกแต่งร้าน การใช้ป้ายประชาสัมพันธ์ การจัดกิจกรรมพิเศษ การลงประชาสัมพันธ์ในสื่อต่างๆ นอกจากนั้นการใช้พนักงานขายในการนำเสนอสินค้าก็มีความสำคัญเช่นกันเน้นกลุ่มผู้บริโภคระดับล่าง เลือกใช้การสื่อสารด้วยสื่อบุคคล คือ ผู้ขายและเน้นในด้านการส่งเสริมการตลาด เช่น การลดราคา การตั้งราคาที่จูงใจกลุ่มลูกค้า

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สิริพร รอดเกลี้ยง และนางลักษณ์ กิ่งเซ่ง (2560) ได้ศึกษากลุ่มผ้าทอร่มไทรที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และมีอาชีพทอผ้าเป็นอาชีพเสริม สำหรับการทำงานของกลุ่ม มีการบริหารจัดการกลุ่มอย่างเป็นระบบ ผู้นำกลุ่มสนับสนุนให้สมาชิกมีส่วนร่วม และได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน งานหัตถกรรมการทอผ้าทอเกาะยอได้รับการสืบทอดความรู้และภูมิปัญญามาจากบรรพบุรุษ ซึ่งงานศึกษาเกี่ยวกับผ้าทอที่ผ่านมาเป็นการศึกษาเกี่ยวกับลวดลาย การตลาด ผลิตภัณฑ์ต้นแบบ แต่ยังขาดการศึกษาในมิติทางวัฒนธรรมของการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์โดยเข้าใจถึง สภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลง เพื่อให้การสร้างผลิตภัณฑ์เกิดความต่อเนื่องของ ภูมิปัญญา ไปพร้อมกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีรูปแบบที่เหมาะสมกับยุคสมัยสามารถใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย รวมทั้งได้นำเสนอกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ในรูปแบบของการจัดเวทีเสวนาและการอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจากวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ ด้านการออกแบบผ้า ส่วนปัจจัยและ เงื่อนไขที่ส่งผลต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้า คือการบริหารจัดการภายในกลุ่ม การออกแบบ ลวดลายสร้างออกมาเป็นผลิตภัณฑ์จากความต้องการของชุมชน

นนุช อิ่มเรือง และสถาพร มงคลศรีสวัสดิ์ (2554) ได้ศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าไหมบ้านหวายหล่มเกิดขึ้นจากการรวมตัวของสตรีที่มีฝีมือในการทอผ้าไหมเพื่อหารายได้เสริมจากฤดูทอผ้า ประกอบกับชุมชนมีสภาพพื้นที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการทำเกษตรกรรมเท่าที่ควรส่งผลให้ประชาชนหันมา

ทอผ้าไหมเป็นอาชีพเสริมเพิ่มมากขึ้น การบริหารจัดการกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นด้านการดำเนินงาน ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านเงินทุน เป็นไปอย่างมีระบบ แต่ด้านเงินทุนมีข้อจำกัดของแหล่งเงินทุนที่มีผลต่อปัจจัยการผลิต ปัจจัยแห่งความสำเร็จของกลุ่มจะมาจากการบริหารจัดการกลุ่มที่มีประสิทธิภาพในทุกขั้นตอน โดยเฉพาะขั้นตอนการผลิตที่กลุ่มมีสมาชิกที่มีทักษะฝีมือการผลิตที่ได้มาตรฐาน ผลิตภัณฑ์ที่ออกมาจึงมีคุณภาพ พร้อมกันนั้นกลุ่มก็มีกระบวนการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา มีการเชื่อมโยงเครือข่ายในด้านต่าง ๆ ตลอดจนได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่ม ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนการบันทึกผลตลาดผ้าไหมมัดหมี่ลายต่าง ๆ ลงในสื่อ เพื่อเป็นหลักฐาน ถ่ายทอดให้ลูกหลานได้ศึกษาเรียนรู้ถึงภูมิปัญญาอันล้ำค่าของบรรพบุรุษ ประกอบกับมีการพัฒนาความรู้ของคณะกรรมการกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม ในด้านการผลิต การตลาด ให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อที่จะพัฒนาและสามารถแข่งขันกับวิสาหกิจกลุ่มอื่นได้อย่างยั่งยืน

จรัสพิมพ์ วังเย็น ธวัชชัย แสงน้ำเพชร อาภาพรรณ ยูเหล็ก และพจนา นุ่มหันธ์ (2556) ได้ศึกษา ภูมิปัญญาการทอผ้าขาวม้าของกลุ่มชุมชน อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร เป็นภูมิปัญญาที่มีการถ่ายทอดองค์ความรู้จากรุ่นสู่รุ่น จากการผลิตเพื่อใช้สอยภายในครัวเรือน จึงมีรูปแบบลวดลาย และการใช้สีตามวัสดุที่ได้จากท้องถิ่น เมื่อนำมาออกแบบเป็นผลิตภัณฑ์ในกลุ่มเสื้อผ้าจึงจำเป็นต้องใช้เทคนิคในการตัดต่อผ้าและการประยุกต์การจัดวางลวดลายของผ้าขาวม้า เพื่อให้มีรูปแบบและลวดลายที่น่าสนใจและเหมาะกับแนวโน้มแฟชั่น ซึ่งกลุ่มชุมชนได้รับความรู้และสามารถนำภูมิปัญญาการทอผ้าขาวม้ามาผสมผสานแนวคิดการออกแบบแฟชั่นสร้างสรรค์เป็นรูปแบบเสื้อผ้าในกลุ่มชุดทำงานสุภาพสตรี เพื่อการสร้างอาชีพเดิมและส่งเสริมอาชีพใหม่ให้กับกลุ่มคนในชุมชน

ฐิติพันธ์ จันทรหอม (2559) ได้ศึกษาพบว่า ผลิตภัณฑ์ผ้าทอที่เกิดจากการต่อยอดภูมิปัญญาของบรรพบุรุษชาวไทยทรงดำทั้ง 4 ชุมชนในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทยนั้น ตามกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายจากสังคมภายนอกด้วยการนำองค์ความรู้และประสบการณ์ของกลุ่มผู้ผลิตผ้าทอและผู้วิจัยมาร่วมกันสร้างผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ด้วยหลักของศิลปะการออกแบบได้ จำนวน 40 รูปแบบ ผ่านการประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านการออกแบบผู้ประกอบการ และปราชญ์ชุมชนชาวไทยทรงดำ ให้เหลือจำนวน 20 รูปแบบ แล้วทำการทดลองตลาดเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ร่วมสมัยที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชน ทั้งยังเป็นแหล่งเรียนรู้ศิลปกรรมท้องถิ่นประเภทผ้าทอ ตลอดจนมีข้อมูลในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น ในภาพรวมการวิจัยนี้ได้พัฒนาองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ โดยใช้การถ่ายทอดแบบชุมชนมีส่วนร่วม

เบญจา ลิขิตยั้งวรา (มปป) ได้กล่าวว่า ผ้าทอที่มีความสวยงาม มีเอกลักษณ์โดดเด่น แต่ละท้องถิ่น แต่ละภูมิภาคของผ้าไทย ของใช้ใกล้ตัวทอจากฝ้ายหรือไหม ใช้งานง่าย เบาสบาย ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากผ้าทอจากภูมิปัญญา ที่นำแนวคิดผสมผสานความเป็นไทยกับงานต่อผ้า ต่อหนังและงานทำมือ สไต้ลญี่ปุ่น ผสมโอเดียที่เน้นกลุ่มวัยรุ่น วัยทำงาน ทำให้ผลิตภัณฑ์ผ้าทอถูกปรับเปลี่ยนเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว อีกทั้งการออกแบบตุ๊กตา พวงกุญแจ กระเป๋าผ้า กระเป๋าใส่คอมพิวเตอร์ หมอนอิง เบาะรองนั่ง เป็นผลิตภัณฑ์จากผ้าทอจากภูมิปัญญา เป็นส่วนหนึ่งที่สร้างรายได้ เพิ่มเสน่ห์ด้วยผลิตภัณฑ์ทุกชิ้นเป็นงานทำมือจากกลุ่มคนที่มีประสบการณ์การทำงานผ้า ที่นำผลิตภัณฑ์ที่มีแนวคิดเดียวกันมาวางขายเป็นของที่ระลึก ที่สำคัญเพิ่มความหลากหลายในผลิตภัณฑ์ให้ลูกค้ามีทางเลือกมากขึ้น เพิ่มประโยชน์การนำผ้าทอจากภูมิปัญญามาใช้ได้อย่างลงตัว จนเป็นสินค้าที่นำไปแข่งในตลาด

ระดับโลกได้สำหรับการผลิตขึ้นอยู่กับผลิตภัณฑ์แต่ละชนิด ส่วนวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้คือผ้าทอจากภูมิปัญญาผ้ากุน ด้าย ไผ่สังเคราะห์ กระดุม เครื่องประดับต่างๆ และอุปกรณ์ทั่วไป การออกแบบผลิตภัณฑ์ควรจะออกแบบลงบนกระดาษก่อน เมื่อได้แบบที่ต้องการและแน่ใจว่าต้องการแล้วก็วาดแบบลงบนกระดาษแข็ง ทาบลงบนผ้าตัดให้ได้ตามขนาดที่ต้องการ จากนั้นจึงเย็บตามลวดลายที่ออกแบบ เป็นขั้นตอนที่ต้องใช้ความละเอียด ประณีต ความชำนาญของแต่ละคน จะทำให้ผลิตภัณฑ์ นำสมัย แปลกใหม่ไม่เหมือนใคร “ผ้าทอจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสินค้าทำมือยังคงเป็นสินค้าที่มีเสน่ห์ เพราะนอกจากความสวยงามแล้ว ยังมีความแตกต่างของผลิตภัณฑ์เอง ส่วนงานต่อผ้าที่คุ้นเคยกันว่าจะต้องเป็นผ้าญี่ปุ่นหรือผ้าจากเมืองนอกเท่านั้น พอผ้าไทยมาใช้ก็สวยเหมือนกัน

บทที่ 3

วิธีการศึกษา

การดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ เป็นดำเนินงานผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research) โดยทีมวิจัยร่วมกับสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ คุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ) ดำเนินการวิเคราะห์ต้นทุนทางวัฒนธรรม ทางสังคม ทางเศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม วิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่า และออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1. คณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ) จำนวน 5 ท่าน
2. ผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ด้านการออกแบบ ด้านวัฒนธรรม ด้านธุรกิจ จำนวน 3 ท่าน
สถานที่เก็บรวบรวมข้อมูล ณ ที่ทำการวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน ชุมชนบ้านมาบหม้อ เทศบาลเมืองอ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี
3. กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมงาน จำนวน 82 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เก็บรวบรวมงานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับผ้าทอมือของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยาย หง่วน (บ้านมาบหม้อ) นำมาวิเคราะห์ โดยจะขอเอกสารที่เกี่ยวข้องจาก คณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ)
2. เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นต้นทุนทางวัฒนธรรม ทางสังคม ทางเศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม รวบรวมประเด็นปัญหาและต้องการผลิตภัณฑ์ วิเคราะห์ประเด็นห่วงโซ่คุณค่าของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ) ด้วยการสัมภาษณ์จากผู้ที่เกี่ยวข้อง ณ ที่ทำการวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน ชุมชนบ้านมาบหม้อ เทศบาลเมืองอ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี สำหรับช่วงเวลาในการสัมภาษณ์จะตามความสะดวกของผู้ให้ข้อมูล ระยะเวลาที่ใช้ในการสัมภาษณ์พูดคุย ประมาณ 1 ชั่วโมงต่อคน ในการเก็บข้อมูลทุกชั้นจะติดต่อประสานงานกับประธานวิสาหกิจชุมชนว่าจะขอเข้าสัมภาษณ์และขอข้อมูล
3. ดำเนินการออกแบบผลิตภัณฑ์อย่างมีส่วนร่วม ด้วยการร่วมสำรวจ ร่วมออกแบบผลิตภัณฑ์ และร่วมประเมินต้นแบบผลิตภัณฑ์กับกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ)
4. ประเมินต้นแบบผลิตภัณฑ์จากผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ด้านการออกแบบ ด้านวัฒนธรรม ด้านธุรกิจ
5. เก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม ความคิดเห็นที่มีต่อผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยาย หง่วน (บ้านมาบหม้อ)

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การสรุปบทเรียน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ยของความคิดเห็น แนวทางการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ กลยุทธ์ทางการตลาด จากผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการทุกขั้นตอนร่วมกับทีมวิจัย ผลลัพธ์ที่ได้เป็นปฏิบัติการในพื้นที่และการเปลี่ยนแปลง และขยายผลบทเรียนของโครงการสู่พื้นที่อื่นๆ

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ในการศึกษาการออกแบบผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายห่วน (บ้านมาบหม้อ) ครั้งนี้เป็นการทำงานร่วมกันจากแนวคิดในการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การเลือกถ่าย เลือกสี เลือกแบบผลิตภัณฑ์ การตัดเย็บผลิตภัณฑ์ และการนำเสนอผลงาน ในทุกขั้นตอนกระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์เป็นการตัดสินใจร่วมกัน ผลการศึกษาพบว่า

สถานภาพของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายห่วน (บ้านมาบหม้อ)

เป็นการศึกษาตรวจสอบสภาพแวดล้อมภายนอก และสภาพแวดล้อมภายในของวิสาหกิจชุมชน ดังนี้

1. จากการศึกษาสภาพแวดล้อมภายนอกของการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชน มีลักษณะดังนี้

1.1 โครงสร้างพื้นฐาน สถานประกอบการสามารถเข้าถึงได้ และมีความสะดวก และมีความพร้อมด้านสาธารณูปโภค ทั้งระบบน้ำ ไฟฟ้า และโทรศัพท์

1.2 การสนับสนุน ส่งเสริมจากหน่วยงานของรัฐ วิสาหกิจชุมชนมีความเห็นว่าได้รับเงินทุนสนับสนุนจากภาครัฐในรูปแบบเงินกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 1,000,000 บาท ในการดำเนินงานเป็นอย่างดี สำหรับด้านการให้คำปรึกษา การรับรองสินค้า การจัดอบรม การจัดนิทรรศการ แนะนำการผลิต อุปกรณ์การผลิต การออกแบบผลิตภัณฑ์ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ การจัดการวัตถุดิบ การจัดหาตลาด การหาผู้เชี่ยวชาญ การหาเครือข่าย การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม และการสนับสนุนให้มีการจัดการอย่างครบวงจร วิสาหกิจชุมชนได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐในระดับน้อย แต่วิสาหกิจชุมชนได้มีสถาบันการศึกษาต่างๆเข้ามาศึกษาวิจัย ทำให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ในการดำเนินงานร่วมกันอยู่

2. จากการศึกษาสภาพแวดล้อมภายในของการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชน มีลักษณะดังนี้

2.1 ลักษณะสินค้าที่วิสาหกิจชุมชนได้ผลิต ส่วนใหญ่เป็นผ้าผืนทอมือ ผ้าขาวม้าและมีผลิตภัณฑ์ต่างๆที่ทำมาจากผ้าทอมือ เช่น เสื้อผ้า กระเป๋า และของที่ระลึก

2.2 การดำเนินงาน สามารถแยกตามกิจกรรมทางการจัดการ คือ การจัดการทั่วไปและทรัพยากรมนุษย์ การตลาด การผลิต และการเงิน

2.2.1 การจัดการทั่วไปและทรัพยากรมนุษย์ วิสาหกิจชุมชนมีรูปแบบการจัดตั้งโดยการรวมกลุ่มของเพื่อนบ้าน และเครือญาติในกลุ่มที่เคยทอผ้ามาก่อน สมาชิกของกลุ่มมีจำนวน 23 คน ที่ทำงานเกี่ยวกับการทอผ้า การเย็บผ้า และกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ระยะเวลาที่ดำเนินการของกลุ่มเริ่มจดทะเบียนในปี พ.ศ.2559 มีกรรมการจำนวน 7 คน แบ่งหน้าที่และมอบหมายงานและมีการช่วยเหลือกันทำในกรณีที่ทีมงานเร่งด่วนเข้ามา การแบ่งผลตอบแทนที่สมาชิกได้รับในปัจจุบันยังไม่มี การแบ่งผลตอบแทน แต่ได้วางแผนไว้ว่าผลกำไรที่เกิดขึ้นจะให้กับผู้ที่ทำผลผลิตร้อยละ 70 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านร้อยละ 15 สำรองค่าใช้จ่ายร้อยละ 10 และสมทบทุนเข้ากองทุน ร้อยละ 5

2.2.2 การตลาด วิสาหกิจชุมชนเห็นว่าสินค้าตนเองมีความแตกต่างจากกลุ่มอื่นๆ ยังไม่ชัดเจนโดยเฉพาะลายผ้าที่ทำออกมา การกำหนดราคาสินค้าได้พิจารณาจากต้นทุนที่ได้จ่ายไปเป็นหลัก ช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้ายังมีการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ส่วนใหญ่จะนำไปขายตามงานต่างๆ ที่หน่วยงานแจ้งให้ไปขายสินขายของวิสาหกิจชุมชน สำหรับลูกค้าเป็นคนทั่วไปในพื้นที่ชลบุรีเป็นหลัก

2.2.3 การผลิต วิสาหกิจชุมชนใช้วัตถุดิบจากนอกพื้นที่ ที่ไม่สามารถควบคุมการจัดส่งได้ การจัดการวัตถุดิบที่จะนำมาใช้ก็ยังมีการจัดทำข้อตกลงที่ชัดเจน ไม่สามารถที่จัดทำการผลิตได้เพียงพอต่อลูกค้า เนื่องจากไม่สามารถที่จะดำเนินการผลิตไว้ล่วงหน้าจำนวนมากได้ ต้องดำเนินการตามการสั่งซื้อเป็นหลักมากกว่าที่จะทอผ้าไว้ก่อน การตรวจสอบสินค้าที่ผลิตจะดำเนินการตามขั้นตอนการผลิตทุกขั้นตอนที่ผู้รับผิดชอบต้องปฏิบัติตามที่ตกลงไว้

2.2.4 การเงิน วิสาหกิจชุมชนได้รับเงินสนับสนุนจากกองทุนหมู่บ้าน ดังนั้นในการบริหารจัดการด้านการเงินจะมีการควบคุมจากกองทุนหมู่บ้านที่คณะกรรมการ กำกับดูแลตลอดระยะเวลา

2.3 ความสามารถทางการจัดการ วิสาหกิจชุมชนมีความสามารถการจัดการทางด้าน การจัดการเงินทุน การจัดหาอุปกรณ์การผลิต การจัดทำรายงานทางการเงิน และระบบการจัดเก็บรักษาเงิน ในระดับมากที่สุด รองลงมาด้านการทำงานเป็นกลุ่ม การจ่ายผลตอบแทน และระบบบัญชีของกลุ่ม ในระดับมาก ในด้านการจัดหาวัตถุดิบ การหาลูกค้า การผลิตสินค้าของกลุ่ม การหาวัตถุดิบ และการประชาสัมพันธ์ อยู่ในระดับน้อย สำหรับที่อยู่ในระดับน้อยที่สุด คือประเด็นการจัดจำหน่าย

2.4 ปัญหาการดำเนินการวิสาหกิจชุมชน พบว่าด้านการติดต่อกับผู้จัดส่งวัตถุดิบ การผลิตที่เพียงพอกับความต้องการของลูกค้า การติดต่อลูกค้า และการประชาสัมพันธ์ อยู่ในระดับน้อย

ห่วงโซ่คุณค่าของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหงวน (บ้านมาบหม้อ)

ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 5 ส่วน คือ กระบวนการวางแผน การจัดหาวัตถุดิบ การผลิต การส่งมอบ และการส่งคืนสินค้า

1. กระบวนการวางแผน พบว่าวิสาหกิจชุมชนไม่การวางแผนการทำงานเป็นรูปธรรม จะวางแผนจากการดำเนินงานที่มีการสั่งซื้อเข้ามาเท่านั้น โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องการจัดหาวัตถุดิบเส้นด้ายที่จะใช้ในแต่ละชิ้น ยังมีการการวางแผนที่เป็นรูปธรรมในกระบวนการได้มาซึ่งเส้นด้ายที่จะต้องใช้ในแต่ละครั้ง สำหรับการวางแผนการผลิตจะวางแผนได้อย่างดีในกรณีที่มีการสั่งสินค้าเข้ามาจะมีการวางแผนในการดำเนินงานในทุกขั้นตอนนี้เป็นอย่างดี จะไม่มีการวางแผนล่วงหน้าแต่จะมีการควบคุมให้ดำเนินการตามข้อตกลงที่ให้กับลูกค้าไว้ การวางแผนด้านการรับคืนสินค้ายังไม่มีวางแผนใดประเด็นนี้ เนื่องจากที่ผ่านมายังไม่มีการส่งคืนเลย

2. กระบวนการจัดหาวัตถุดิบ วิสาหกิจชุมชนต้องจัดหาเส้นด้ายฝ้ายที่จะมาทอผ้า แต่ก็ยังไม่มีการดำเนินการที่จะรับประกันการได้เส้นด้ายฝ้าย ทั้งปริมาณ ราคา และระยะเวลาการจัดส่งมา สำหรับเมื่อสั่งเส้นด้ายมาแล้วมีการการส่งคืนทางวิสาหกิจชุมชนต้องรับผิดชอบไม่มีการจัดส่งคืนวัตถุดิบได้ ปัจจุบันจะมีปัญหาวัตถุดิบเส้นด้ายฝ้าย ที่ยังไม่มีผู้จำหน่ายที่มีข้อตกลงที่ชัดเจนในการส่งวัตถุดิบให้ แต่มีผู้จำหน่ายที่จะส่งให้แต่ต้องมีสั่งเส้นด้ายจำนวนมาก ซึ่งวิสาหกิจชุมชนไม่มีงบประมาณที่จะไปสั่งเส้นด้ายจำนวนมากเก็บไว้ได้

3. กระบวนการผลิต ส่วนใหญ่จะผลิตตามคำสั่งสินค้าและแจ้งระยะเวลาในการทอผ้าให้กับลูกค้า กระบวนการผลิตมีคนทอผ้าจำนวน 7 คน สามารถทอผ้าได้ จำนวน 12 ลาย กำหนดสีในแนวยืนและแนวนอนได้ แต่การทอผ้าในแต่ละคนทอผ้าอาจจะแตกต่างกันบ้างแต่เป็นลักษณะเฉพาะฝีมือของคนทอผ้านั้น

4. กระบวนการส่งมอบ ลูกค้าจะเป็นทั้งลูกค้าประจำ และลูกค้าทั่วไป ส่วนใหญ่ส่งมอบทันนัดตามเวลาที่นัดไว้ เนื่องจากได้แจ้งให้ลูกค้าทราบว่าการผ้าทอมือนั้นมีหลายขั้นตอน และหากไม่เป็นตามเวลาที่กำหนดไว้ จะมีการแจ้งให้ลูกค้าทราบล่วงหน้า ในการส่งมอบจะมีการบันทึกวันที่จะส่งและปริมาณผ้าทอที่ส่งให้ รวมทั้งวิสาหกิจชุมชนจะมีการออกร้านตามงานต่างๆ การส่งมอบสินค้าได้ทันทีตามสินค้าที่นำไปจำหน่าย

5. กระบวนการส่งคืนสินค้า วิสาหกิจชุมชนได้ดำเนินการจำหน่ายสินค้ายังไม่มีมีการส่งคืนสินค้าเลย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสินค้าที่จำหน่ายมีจำนวนไม่มากและลูกค้าได้มาเลือกเอง สำหรับที่ส่งทอผ้านั้นทางวิสาหกิจได้มีการประสานกับลูกค้าอย่างต่อเนื่อง ทำให้ลูกค้าเข้าใจผลิตภัณฑ์ที่ทำทุกขั้นตอน

การออกแบบผลิตภัณฑ์

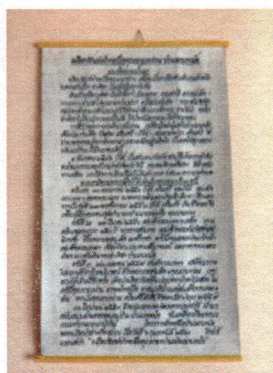
การออกแบบผลิตภัณฑ์จากวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหงวน (บ้านมาบหม้อ) ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นนับวันมีจำนวนลดลง เนื่องจากการขาดผู้สืบทอดและไม่เป็นที่ยอมรับของคนรุ่นหลัง ทำให้ลดการผลิตลง ประกอบกับมีการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการผลิตเชิงอุตสาหกรรมส่งผลต่อปริมาณการผลิตที่มากขึ้นและเร็วขึ้น ทำให้ราคาผลิตภัณฑ์ มีราคาสูงกว่าการผลิตแบบดั้งเดิม ดังนั้น การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กลับมานิยมอีกครั้ง จำเป็นต้องทำการสร้างผลิตภัณฑ์เหล่านี้ให้เกิดการยอมรับ ตระหนักถึงคุณค่าและมูลค่าของผลิตภัณฑ์มากขึ้น โดยต้องนำแนวคิดในการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการบริโภคสินค้า และห่วงโซ่คุณค่าที่ผสมผสานระหว่างเชิงพาณิชย์กับวัฒนธรรม ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนที่เป็นเจ้าของภูมิปัญญากับนักวิชาการที่เข้าไปหนุนเสริม ทางวิชาการ เป็นการดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ การนำเสนอการออกแบบผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหงวน (บ้านมาบหม้อ) การดำเนินการเป็นการเรียนรู้ร่วมกันในทุกขั้นตอน โดยที่วิสาหกิจชุมชนร่วมกับนักวิชาการ และนักออกแบบรุ่นใหม่ สามารถดำเนินงานในการสร้างผลิตภัณฑ์ได้เอง ในการนำเสนอผลิตภัณฑ์มีสินค้าทั้งหมด 5 ประเภท ได้แก่ ผ้าพื้น แพร่ชิ้น กระเป๋ากลาย และของใช้ภายในบ้าน ในครั้งนี้จะเป็นต้นแบบในการพัฒนาชุมชนที่มีต้นทุนทางวัฒนธรรมเป็นแกนหลักผสมผสานกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคต

1. แนวคิดในการออกแบบจากภูมิปัญญาและวัฒนธรรมที่สืบทอดกันต่อกันมา ตั้งแต่รัชสมัยที่ 5 เกิดเป็นงานฝีมือของท้องถิ่นอันเป็นเอกลักษณ์ ด้วยลวดลายและภูมิปัญญาการเตรียมผ้ายด้วยการขยี้ข้าว การรวมกลุ่มของคนในชุมชนที่ช่วยกันสืบทอดและพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อสานต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นเอกลักษณ์ของแบรนด์ผ้าทอมือคุณยายหงวน บ้านมาบหม้อ ชลบุรี ที่เห็นถึง การทำงานกันอย่างมีส่วนร่วมของคนในชุมชน งานหัตถกรรมท้องถิ่นจากฝีมือของคนในกลุ่ม ถ่ายทอดเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นอันเป็นเอกลักษณ์ ต้องการที่จะถ่ายทอดและผสมผสานทุกอย่างเหล่านี้มาเป็นจุดเด่นกับแบรนด์ ซึ่งในคอลเลกชัน ‘Every’ everyone/everywhere/everyday นั้นหมายความว่า ผ้าทอมือคุณยายหงวน สามารถจะเข้าถึงได้ในทุกเพศ ทุกวัย สามารถใช้ได้ในทุกสถานที่คือ เป็นได้

มากกว่าเสื้อผ้า และสามารถสวมใส่และใช้จริงในชีวิตประจำวัน โดยเล่าถึงผ้าทอง่างศिलाที่ได้รับความนิยมจากสมเด็จพระบรมราชเทวี ส่งเสริมสืบสานและพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งรูปแบบเทคโนโลยีการทอ วัสดุ (วัตถุดิบที่นำมาใช้ทอ) จนเป็นผ้าทอที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางในหมู่ชนชั้นสูง ด้วยพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระศรีสวรินทราบรมราชเทวีพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า (สมเด็จพระบรมราชเทวี ณ ศรีราชา) ที่ทรงสืบสาน ส่งเสริมและพัฒนาผ้าทอจนได้รับการยกย่องว่าเป็นงานหัตถศิลป์ที่ประณีตงดงาม และได้รับเกียรติให้เป็นผ้าทรงของพระมหากษัตริย์ เหตุนี้เองจึงต้องगरำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ และต้องการทำให้เห็นถึงประวัติ อันทรงคุณค่าของผ้าทอยายหง่วน บ้านมาบหม้อจึงเกิดเป็นแรงบันดาลใจในคอลเลคชั่นนี้ เริ่มจากการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาโครงสร้างของชุดใช้มีความทันสมัยและเหมาะกับวิถีชีวิตของคนในยุคปัจจุบันมากขึ้น โดยนำเอาแรงบันดาลใจจากการแต่งกายของพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า และโครงสร้างชุดไทยในรัชสมัยรัชกาลที่ 5 อันงดงาม ซึ่งถือเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงการแต่งกายของคนไทย ที่มีการนำแบบอย่างการแต่งกายของชาวยุโรปกลับมาประยุกต์ใช้ในประเทศไทย เกิดการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมตะวันตกและตะวันออกอย่าง ดันแขนพองแบบหมูแฮม ปกคอตั้ง ผสมกับโครงสร้างชุดในปัจจุบันเพื่อใช้เหมาะสมกับการใช้งานในชีวิตประจำวันของคนยุคนี้ แต่ยังคงเอกลักษณ์และลวดลายดั้งเดิมของผ้าทอมือคุณยายหง่วน บ้านมาบหม้อ โดยเลือกใช้ ลายไล่ปลาไหลและลายนกระทา มาเป็นลายหลักในการออกแบบเน้นเส้นทางตรง แต่จัดวางสี เส้น และจังหวะใหม่ เพื่อให้ดูทันสมัยมากขึ้น โดยเลือกใช้สีตามเทรนด์สีปี 2019 โดยมีสีหลักได้แก่ Dusty Pink, Bristol Green Smoke ที่ดูเรียบง่าย เข้ากับคนทุกเพศและทุกวัย และเพิ่มสีและเส้นอื่นๆ เพื่อเพิ่มความสุข ไม่ดูน่าเบื่อจนเกินไป

2. กระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน ได้ยึดหลักการในการมีส่วนร่วมทั้งผู้วิจัยและกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยได้ดำเนินการทุกขั้นตอนการศึกษา

ขั้นตอนแรกผู้วิจัยได้เข้าพูดคุยกับตัวแทนของกลุ่มถึงประวัติและความเป็นมา รวมถึงรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอมือยายหง่วน บ้านมาบหม้อ เพื่อรวบรวมเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการศึกษา

ภาพที่ 3 การพูดคุยเบื้องต้นกับกรรมการวิสาหกิจชุมชน

ขั้นตอนที่สองผู้วิจัยศึกษาวิธีการทอ ลวดลาย และวัสดุที่นำมาใช้ รวมถึงพูดคุยปัญหาในการผลิตต่างๆ เช่น ราคาต้นทุนที่สูง รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ล้าสมัย ข้อจำกัดในการผลิตต่างๆ เพื่อนำมาปรับปรุง และร่วมกันกับกลุ่มเพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหา

ภาพที่ 4 การสนทนาแลกเปลี่ยนกับผู้ที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่สามจากการรวบรวมข้อมูล ทางผู้วิจัยได้นำเสนอแนวทางในการออกแบบผลิตภัณฑ์ และภาพลักษณ์ของแบรนด์ ทั้งทางด้านแนวคิดและรูปแบบการใช้งาน เพื่อหาแนวทางร่วมกันระหว่าง นักออกแบบกับชาวบ้าน เมื่อได้ความเห็นจากทางกลุ่มนำมาออกแบบและพัฒนาแบบต่อไป (เสนอ ครั้งที่ 1) เสนอต้นแบบร่าง แนวคิดในการออกแบบ และแนวทางในการนำเสนอสินค้ากับกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชนผ้าทอมือยายหงวน โดยแบ่งออกเป็น 5 หมวดหมู่ ได้แก่ ผ้าทอ เครื่องแต่งกาย(สุภาพบุรุษ สุภาพสตรี และเด็ก) กระเป๋า ของใช้และไลฟ์สไตล์ ของฝาก พร้อมรับฟังความคิดเห็นเพื่อปรับแบบใน การผลิตจริง (เสนอครั้งที่ 2)

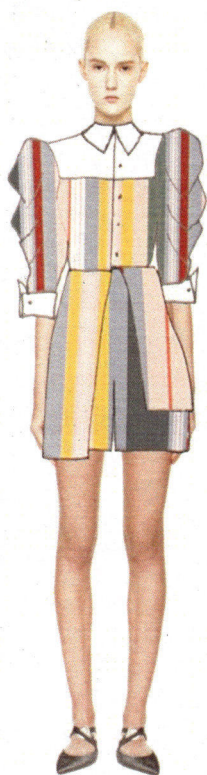
ภาพที่ 5 การนำเสนอแนวคิดการออกแบบครั้งที่ 1

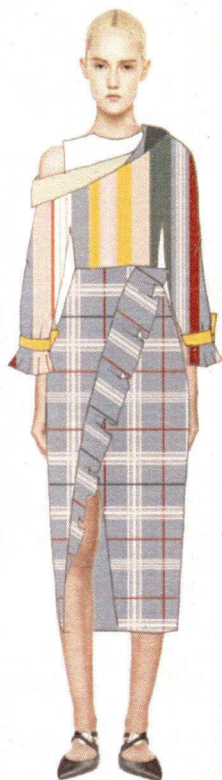
ชุดเดรสสั้น เป็นไป
ตามแบบร่าง มีเรื่อง
การตัดเย็บที่ทำงาน
ร่วมกันกับชุมชน
เพื่อให้ได้วิธีตาม
แบบร่างมากที่สุด

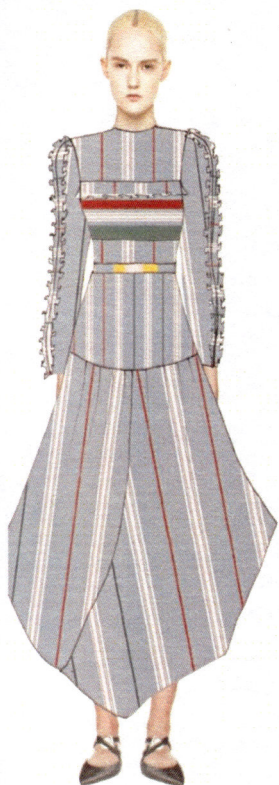
ชุดเซท มีการ
ปรับแก้แบบเสื้อ
ครอป เพื่อความลง
ตัว และเป็น
ความเห็นจากทาง
ชุมชน ส่วนเสื้อคลุม
และกางเกงขายาว
เป็นไปตามแบบร่าง

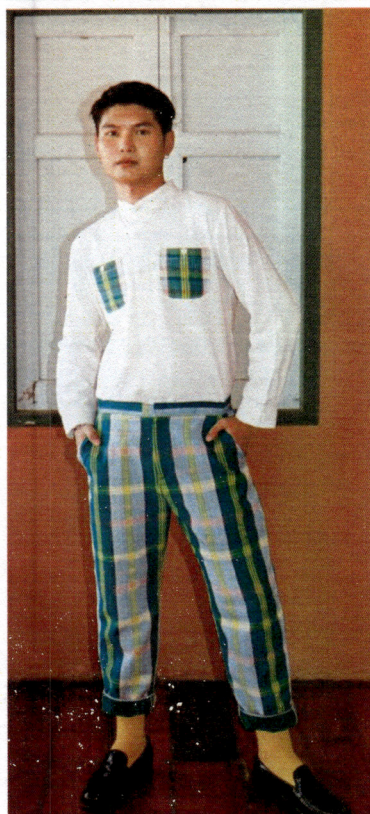
ชุดเซทเสื้อเชิ้ตแขน
หมูแฮมและกางเกง
ขาสั้น มีการเรียนรู้
และแก้แพทเทิร์น
หลังจากที่ขึ้น
ตัวอย่างมาแล้ว
เนื่องจากเป็นแบบที่
ทางชุมชนยังไม่ถนัด
แต่เมื่อปรับแก้แล้ว
ก็เป็นไปตามแบบ
ร่าง

ชุดเซทเสื้อขาดไหล่
และกระโปรง
ห้าส่วน มีการ
ปรับแก้แบบแขน
เสื้อ โดยเป็นการ
ออกความคิดเห็น
ทั้งจากชุมชนและดี
ไซน์เนอร์ เพื่อเพิ่ม
ลูกเล่นและดีไซน์ลง
ไป

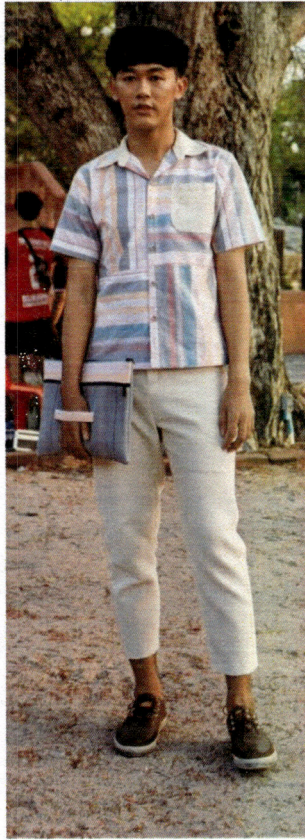
ชุดเซทกระโปรงยาว มีการปรับแก้ดีเทลของแขน โดยทางชุมชนออกความคิดเห็นให้ตัดดีเทลที่ตกแต่งแขนออก เพื่อดูเรียบหรูมากขึ้น

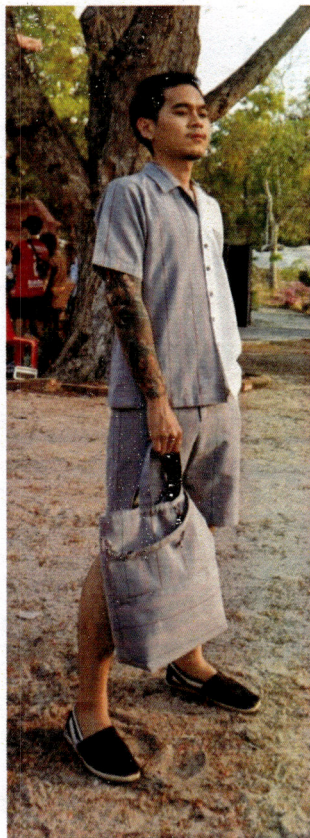
ชุดเซ็ตแขนยาวกับกางเกงทรงกระบอกเล็ก ผู้ชายมีการปรับแก้ทรงกางเกงยาวที่เป็นแบบร่างจะเป็นทรงกระบอกตรงเป็นกระบอกเล็ก โดยทางชุมชนออกความคิดเห็นเพื่อจะได้ดูหุ่นเพรียวขึ้น

รายงานฉบับสมบูรณ์

การออกแบบผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ คุณยายหงวน (บ้านมาบหม้อ) อย่างมีส่วนร่วม

ชุดเซทเจ็ดสีกับ
กางเกงห้าส่วน
ผู้ชาย มีการปรับแก้
สีของกางเกง
เนื่องจากผ้าใน
ตลาดไม่มีสีตาม
ต้องการ

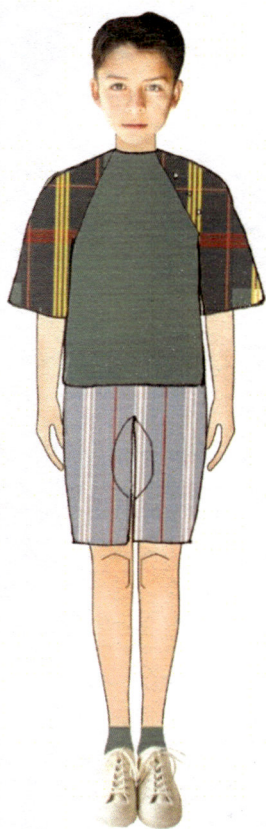
ชุดเซทเจ็ดแขนสั้น
และกางเกง
ขาสั้น ผู้ชายเป็นไป
ตามแบบร่าง

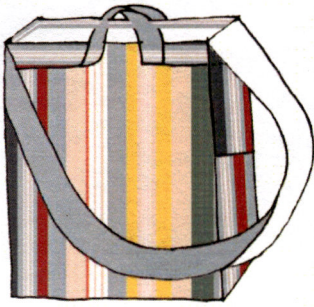
ชุดสูทและกางเกงส
เลคผู้ชาย เป็นไป
ตามแบบร่าง มีการ
ปรับแก้จากการ
เจาะกระเป๋
ที่เสื้อสูท เป็นเย็บ
แปะ โดยส่วนนี้ทาง
ชุมชนเป็นคนออก
ความคิดเห็นและ
ร่วมดีไซน์

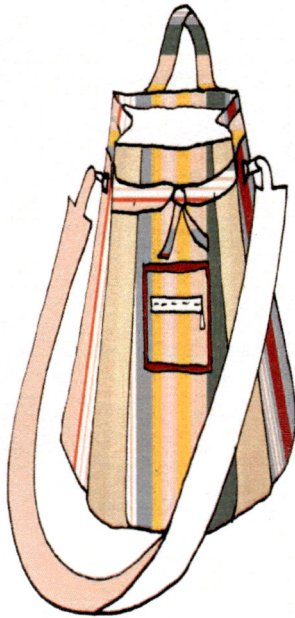
ชุดเดรสเด็กผู้หญิง
มีการเพิ่มเติมของ
สายปรับ ให้
สามารถปรับระดับ
ได้ เพื่อการขยาย
ของเด็กในวัยนี้ เป็น
การปรับแก้หลังจาก
พิตติ้งชุด
จริง เป็นการเห็น
ปัญหาที่ร่วมกัน
ปรับแบบตามการ
ใช้งานจริง

ชุดเซตเด็กผู้ชาย มี
การปรับแก้สีของ
เสื้อตามผ้าที่มี
ในท้องตลาดและ
ทางชุมชนออก
ความคิดเห็นในการ
เพิ่มลูกเล่นที่กางเกง
โดยมีการแต่ง
กระเป๋าด้านหลัง
ด้วยผ้าทอสีเขียว

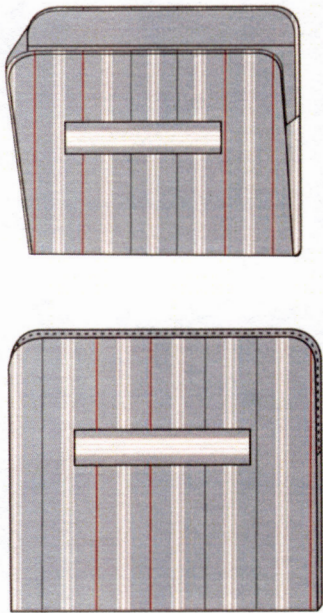

7

กระเป๋าสายผู้ชาย มีการ
ปรับเปลี่ยนและสี
เพื่อให้เข้ากับลุค
ของเสื้อผ้า
ทรงยังคงตามแบบ
ร่าง แต่เพิ่มดีไซน์
ลวดลายของกระเป๋าสาย
ให้เป็นหูรูด

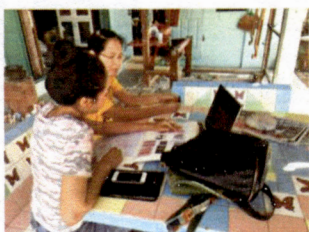
กระเป๋าสายหญิง
ยังคงทรงเดิมแต่มี
การปรับแก้เอา
กระเป๋าสายหน้า
เล็กออก เพื่อความ
ลงตัวของชิ้นงาน

กระเป๋าสีเอกสาร
ก็มีการปรับแบบ
โดยการผสมผ้าสอง
สีเข้าไป เพื่อเกิด
ลูกเล่นที่ดูแล้วไม่น่า
เบื่อ อีกทั้งแบบที่
ทางชุมชนยังไม่ถนัด
จึงปรับตามที
สามารถทำได้

ภาพที่ 6 การนำเสนอรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีการปรับแก้ ครั้งที่ 2

ขั้นตอนที่สี่ ในระหว่างการผลิต มีการปรับแก้แบบ ซึ่งมีการแก้ไขร่วมกับกับกลุ่ม ตาม
ศักยภาพของผู้ทอผ้า และผู้ที่ตัดเย็บ และความเป็นไปได้ในการผลิต

ภาพที่ 7 ขั้นตอนการผลิตที่มีการแก้ไขปัญหาร่วมกัน

ขั้นตอนที่ห้า ได้นำผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบไปนำเสนอ และขายสินค้า ในการทดสอบการตลาดของผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบมา

ภาพที่ 8 นำผลิตภัณฑ์ต้นแบบออกไปแสดงในงาน

ขั้นตอนสุดท้าย ผู้วิจัยได้ร่วมกับวิสาหกิจชุมชนจัดทำผลิตภัณฑ์ต้นแบบจากผ้าทอมือเสร็จเรียบร้อยแล้ว เพื่อเป็นการเผยแพร่ผลิตภัณฑ์ดังกล่าว และส่งเสริมการทำงานร่วมกัน จึงได้กำหนดจัดแสดงนิทรรศการ การสนทนาแลกเปลี่ยน และการแสดงออกแบบผลิตภัณฑ์ ในวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2562 ณ พระตำหนักราชินี (ตึกแดง) เทศบาลเมืองอ่างศิลา

ภาพที่ 9 ประมวลภาพงานจัดแสดงนิทรรศการ การสนทนาแลกเปลี่ยน และการแสดงออกแบบ
ผลิตภัณฑ์

บรรณานุกรม

- กรชนก บุญทร. (มปป). แนวทางการเพิ่มมูลค่าทางการตลาดของผ้าโฮล จังหวัดสุรินทร์. วันที่ค้น
ข้อมูล 9 ตุลาคม 2561, จาก
http://www.psunc.trang.psu.ac.th/download/ex_aca.pdf.
- จรัสพิมพ์ วัชเย็น ธวัชชัย แสงน้ำเพชร อาภาพรณ ยูเหล็ก และพจนา นุ่มหันต์. (2556). การพัฒนา
ผลิตภัณฑ์จากผ้าขาวม้าโดยใช้แนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่นกับแนวคิดการออกแบบแฟชั่นเพื่อ
พัฒนาอาชีพและผลิตภัณฑ์ชุมชน อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร. มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- ชนิตา มณีรัตน์รุ่งโรจน์ และขวัญกมล ดอนขวา. (2561). การจัดการโซ่อุปทานของผ้าไหมในจังหวัด
นครราชสีมา. Suranaree Journal of Social Science, 12(2), 85-107.
- ฐิติพันธ์ จันทรหอม. (2559). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอภูมิปัญญาของชาวไทยทรงดำในภูมิภาค
ตะวันตกของ ประเทศไทย. วารสารสมาคมนักวิจัย, 21(1), 181-192.
- ตระหนักจิต ยุตยรรยง. (2560). การใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างแบรนด์แฟชั่นไทย. Journal of
Community Development Research (Humanities and Social Sciences), 10(3),
48-52.
- นงนุช อิมเรือง และสถาพร มงคลศรีสวัสดิ์. (2554). แนวทางการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนกลุ่ม
ทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิม. วารสารการบริหารท้องถิ่น 4(2), 1-15.
- เบญจา ลิขิตยั้งวรา. (มปป). องค์ความรู้การเพิ่มมูลค่าจากผ้าทอมรดกทางภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่
เศรษฐกิจชุมชน. มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- ภารดี มหาขันธ์ และนันท์ชญา มหาขันธ์. (2558). ประวัติศาสตร์สังคมภูมิปัญญาท้องถิ่นอ่างศิลา.
วารสารศิลปกรรมบูรพา 2558, 51-70.
- สหวัดน์ นันหนา, มปป. การเพิ่มมูลค่าให้แก่ทุนทางวัฒนธรรม. วันที่ค้นข้อมูล 15 กันยายน 2561,
จาก www.finearts.go.th/olddata/files/cultural.doc.
- สิริพร รอดเกลี้ยง และนงลักษณ์ กังเซ่ง. (2560). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอเกาะยอโดยกระบวนการมี
ส่วนร่วมของชุมชน. กรณีศึกษาชุมชนบ้านท่าไทร ตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลาจังหวัด
สงขลา. สารอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์ 16(2), 95-111.
- สุจินดา เจียมศรีพงษ์ และปิยวัน เพชรหมี่. (2560). การสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญา
ท้องถิ่นไทย : กรณีศึกษา ผ้าทอลายโบราณ. วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน
(มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 10(4), 62-85.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2558). โครงการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหาร
จัดการสำหรับ ผู้บริหารระดับสูง: การสร้างมูลค่าจากต้นน้ำถึงปลายน้ำ. วันที่ค้นข้อมูล 19
ตุลาคม 2561, จาก
<http://sesc.ocsc.go.th/filemanager/userfiles/Short584.pdf>.
- อัจฉรา สโรบล. (2558). ประวัติเครื่องแต่งกาย. วันที่ค้นข้อมูล 30 กันยายน 2561, จาก
www.human.cmu.ac.th/home/hc/ebook/006216/006216-03.pdf.
- Kotler, P. (2009). *Marketing management*. Harlow, England ; New York:
Pearson/Prentice Hall.

3.3 ความคิดเห็นที่มีต่อผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายห่วน (บ้านมาบหม้อ) พบว่า จากการจัดแสดงนิทรรศการ การสนทนาแลกเปลี่ยนและการแสดงการออกแบบผลิตภัณฑ์วันที่ 4 เมษายน พ.ศ.2562 ได้เก็บรวบรวมความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมงานจำนวน 82 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีร้อยละ 74.4 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ระดับปริญญาตรี มีร้อยละ 68.3 อายุเฉลี่ยประมาณ 27 ปี และมีรายได้เฉลี่ย 15869.09 บาท

ระดับความคิดเห็นที่มีต่อผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ คุณยายห่วน (บ้านมาบหม้อ) พบว่า

ในภาพรวมมีความคิดเห็นที่มีต่อผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ คุณยายห่วน (บ้านมาบหม้อ) อยู่ในระดับมาก แต่หากแยกในแต่ละประเด็นจะเห็นว่าผลิตภัณฑ์ต้นแบบครั้งนี้ทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้น และมีการใช้ภูมิปัญญาเดิมมาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และความเป็นเอกลักษณ์และลักษณะเฉพาะของเป็นท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนประเด็นการพัฒนาารูปแบบผ้าทอ ลายผ้า สีและลวดลายต่างๆ ผลิตภัณฑ์มีรูปแบบและประยุกต์ที่สวยงามและเป็น ที่ดึงดูดใจ สามารถพัฒนาเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจเป็นสินค้าของชุมชนได้ สะท้อนให้เห็นความเป็น ผลิตภัณฑ์ใหม่ มีความเหมาะสมกับการใช้งานในชีวิตประจำวัน และภาพรวมผลิตภัณฑ์ที่นำเสนอ สามารถจำหน่ายได้ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ระดับความคิดเห็นที่มีต่อผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ คุณยายห่วน (บ้านมาบหม้อ)

ประเด็นที่มีความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์	ค่าเฉลี่ยความคิดเห็น	แปลความหมาย
1. มีการพัฒนารูปแบบผ้าทอ ลายผ้า สีและลวดลายต่างๆ	3.90	มาก
2. ผลิตภัณฑ์ต้นแบบครั้งนี้ทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้น	4.21	มากที่สุด
3. ผลิตภัณฑ์มีรูปแบบและประยุกต์ที่สวยงามและเป็น ที่ดึงดูดใจ	4.09	มาก
4. มีการใช้ภูมิปัญญาเดิมมาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์	4.21	มากที่สุด
5. สามารถพัฒนาเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจเป็นสินค้าของชุมชนได้	4.12	มาก
6. ความเป็นเอกลักษณ์และลักษณะเฉพาะของเป็นท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน	4.23	มากที่สุด
7. สะท้อนให้เห็นความเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่	4.12	มาก
8. มีความเหมาะสมกับการใช้งานในชีวิตประจำวัน	3.98	มาก
9. ภาพรวมผลิตภัณฑ์ที่นำเสนอสามารถจำหน่ายได้	4.12	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.11	มาก

บทที่ 5

สรุปผลและอภิปรายผล

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้เป็นการทำงานร่วมกันเพื่อเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนความคิด ในการพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์ให้เข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ แต่ยังคงภูมิปัญญาและหัตถกรรมท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สถานภาพ ห่วงโซ่คุณค่า และออกแบบผลิตภัณฑ์ การดำเนินงานวิจัยครั้งนี้เป็นดำเนินงานผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research) โดยทีมวิจัยร่วมกับสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ คุณยายหงวน (บ้านมาบหม้อ) ได้ดำเนินการศึกษาตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และท้ายน้ำของกระบวนการผลิต

พบว่าผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นนับวันมีจำนวนลดลง เนื่องจากการขาดผู้สืบทอดและไม่เป็นที่นิยมของคนรุ่นใหม่ ทำให้ลดการผลิตลง ประกอบกับมีการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการผลิตเชิงอุตสาหกรรมส่งผลต่อปริมาณการผลิตที่มากขึ้นและเร็วขึ้น ทำให้ราคาผลิตภัณฑ์ มีราคาถูกกว่าการผลิตแบบดั้งเดิม ดังนั้น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ จากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กลับมานิยมอีกครั้งจำเป็นต้องทำการสร้างผลิตภัณฑ์เหล่านี้ให้เกิดการยอมรับ ตระหนักถึงคุณค่าและมูลค่าของผลิตภัณฑ์มากขึ้น โดยต้องนำแนวคิดในการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการบริโภคสินค้าและห่วงโซ่คุณค่าที่ผสมผสานระหว่างเชิงพาณิชย์กับวัฒนธรรม ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนที่เป็นเจ้าของภูมิปัญญากับนักวิชาการที่เข้าไปหนุนเสริมทางวิชาการ เป็นการดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ การศึกษาครั้งนี้พบว่าสถานภาพของวิสาหกิจชุมชนพิจารณาจากสภาพแวดล้อมภายนอก มีโครงสร้างพื้นฐานที่ดีในการดำเนินการที่สามารถเข้าถึงได้ และมีความสะดวก และมีความพร้อมด้านสาธารณูปโภค ทั้งระบบน้ำ ไฟฟ้า และโทรศัพท์ ที่สามารถทำให้วิสาหกิจชุมชนได้ขยายและพัฒนาการดำเนินงานในอนาคต รวมวิสาหกิจชุมชนได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐที่เล็งเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ภูมิปัญญาของท้องถิ่นและเป็นการส่งเสริมด้านอาชีพให้กับชุมชน แต่การส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องด้านการให้คำปรึกษา การรับรองสินค้า การจัดอบรม การจัดนิทรรศการ แนะนำการผลิต อุปกรณ์การผลิต การออกแบบผลิตภัณฑ์ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ การจัดการวัตถุดิบ การจัดหาตลาด การหาผู้เชี่ยวชาญ การหาเครือข่าย การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม และการสนับสนุนให้มีการจัดการอย่างครบวงจร วิสาหกิจชุมชนได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐยังอยู่ในระดับน้อย ดังนั้นคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนต้องมีการขับเคลื่อนที่จะเข้าไปพบหน่วยงานต่างๆที่จะขอคำปรึกษา คำแนะนำ และงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงาน

ด้านห่วงโซ่คุณค่าของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ กระบวนการวางแผน การจัดหาวัตถุดิบ การผลิต การส่งมอบ และการส่งคืนสินค้า ยังต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาในประเด็นการจัดหาวัตถุดิบ โดยเฉพาะเส้นด้าย เนื่องจากต้องพึ่งพาจากแหล่งอื่นๆทำให้ไม่สามารถการควบคุมปริมาณ ราคา และระยะเวลาในกระบวนการผลิตได้ ส่งผลต่อการผลิตที่ล่าช้า และมีผลต่อมาตรฐานผ้าทอมือ และวิสาหกิจชุมชนต้องมีการวางแผนในการดำเนินงานในทุกขั้นตอนจะช่วยลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นได้ สอดคล้องกับชนิตา มณีรัตนรุ่งโรจน์ และขวัญกมล ดอนขวา (2561) ที่ได้ศึกษาการจัดการโซ่อุปทานของผ้าไหมในจังหวัดนครราชสีมาที่ให้ความสำคัญกับการวางแผนและกำหนดเป้าหมายในการดำเนินงาน

การออกแบบผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ) เป็นการดำเนินการโดยการเรียนรู้ร่วมกันในทุกขั้นตอน โดยที่วิสาหกิจชุมชน ร่วมกับนักวิชาการ และนักออกแบบรุ่นใหม่ สามารถดำเนินงานในการสร้างผลิตภัณฑ์ได้เอง ในการนำเสนอผลิตภัณฑ์มีสินค้าทั้งหมด 5 ประเภท ได้แก่ ผ้าพื้น แพ้ซัน กระเป๋า ของฝาก และของใช้ภายในบ้าน ในครั้งนี้จะเป็นต้นแบบในการพัฒนาชุมชนที่มีต้นทุนทางวัฒนธรรมเป็นแกนหลักผสมผสานกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคต สอดคล้องกับการศึกษาของ อูตีพันธ์ จันทร์หอม (2559) ที่กล่าวว่าผลิตภัณฑ์ผ้าที่เกิดจากเครือข่ายจากสังคมภายนอกด้วยการนำองค์ความรู้และประสบการณ์ของกลุ่มผู้ผลิตและผู้วิจัยร่วมกัน สามารถผลิตผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ที่สอดคล้องกับความต้องการได้ สำหรับระดับความพึงพอใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ คุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ) ในภาพรวมอยู่ระดับมาก

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. วิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ คุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ) ควรพัฒนาเส้นด้ายในการทอที่มาจากธรรมชาติในทุกกระบวนการจะทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตออกมาเป็นที่ยอมรับและเพิ่มคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์ด้วย

2. สร้างเครือข่ายการทำงานร่วมระหว่างนักออกแบบรุ่นใหม่กับวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ คุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ)

3. วิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ คุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ) จะต้องเรียนรู้ระบบการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคดิจิทัลที่จะนำมาใช้พัฒนาในทุกกระบวนการผลิต